

כבוש

הגמ' בחולין צז: אומרת:

אמר שמואל: מליח הרי הוא כרותח, כבוש הרי הוא כמבושל.

שו"ת נודע ביהודה מהדורא קמא - יורה דעה סימן כו

ודע דבכל הלכות מאכלות אסורות ברמב"ם לא מצאתי בו דין זה דכבוש כמבושל ושום אחד מנושאי כליו לא שמו לב לזה. ומראש צורים אראנו לדין זה דכבוש. ובגמרא דחולין דף קי"א ע"ב נחלקו בו שמואל ור"י דשמואל אמר מליח הרי הוא כרותח וכבוש הרי הוא כמבושל כי אתא רבין אמר ר' יוחנן מליח אינו כרותח וכבוש אינו כמבושל. ולפי זה כפי כללי דאמוראי הלכה כר' יוחנן לגבי שמואל. וראיתי כי הרי"ף הביא רק הך דשמואל ולא הביא דר' יוחנן כלל. והרא"ש במס' חולין לא מצאתי בו הדבר מפורש אבל במס' ע"ז בסוגיא דעכברא בשכרא דף ס"ז וס"ח האריך הרא"ש בדיני כבוש וכמה זמן יהיה נכבש שיחשב מבושל. וכן הטור והש"ע בסי' ק"ה כולם פה אחד דכבוש כמבושל ואשתומם על המראה למה שבקו לדר"י ופסקו כשמואל [אמנם, בסופו של דבר גם הוא אוסר כבוש].

לימדו טור, בית יוסף, שו"ע, ש"ך וט"ז ונר"כ יר"ד ק"ה, א:

שו"ע ק"ה, א:

סעיף א

איסור שנשרה עם היתר מעת לעת בצונן, מקרי כבוש, והרי הוא כמבושל ונאסר כולו. אבל פחות מכאן, בהדחה סגי.

הגה: וכל מקום דאמרינן כבוש כמבושל, אפילו מה שחוץ לכבישה אסור, דעל ידי הכבישה שלמטה מפעפע למעלה, כמו בבישול. ויש מקילין במה שבחוץ (ארוך כלל ל'). וספק כבוש, אסור, מלבד בבשר עם חלב דאזלינן לקולא, דמן התורה אינו אסורה רק בבשול ממש (שם ורש"ל).

ואם הוא כבוש בתוך ציר או בתוך חומץ (ד"ע), אם שהה כדי שיתננו על האור וירתיח ויתחיל להתבשל, הרי הוא כמבושל; ובפחות משיעור זה, לא נאסר אלא כדי קליפה. (וע"ל סימן ע' מדין בשר שנפל לציר).

ט"ז יורה דעה סימן קה ס"ק ג

(ג) (פמ"ג) וספק כבוש. פי' שאנו רואים שנכבש רק שיש ספק אם נכבש יום שלם ונראה דמדמה זו לספק אם היה ס' נגד האיסור שנשפך בסי' צ"ח אלא דצ"ע דשאני התם שהאיסור הוא ברור אלא שהשפיכה היא ספק משא"כ כאן ויש ראייה ברורה להתיר מסי' ר"א סעיף ס"ה במקוה שלא הוחזק להיות מימיו מתמעטים

דאע"פ שלפעמי' מתמעטים א"צ לחזור ולטבול מן הדין וא"כ ק"ו לכאן דמה התם שיש ודאי טמא אפ"ה אזלינן לקולא מחמת חזקת המקוה ק"ו כאן דאין כאן רק חזקה טובה למוקמי אחזקת כשרות דבתחלה דלא נחזיק ריעותא מספק:

ש"ך בנקודות הכסף שם

פתחי תשובה יורה דעה סימן קה ס"ק ג

(ג) וספק כבוש. עבה"ט ועיין בכו"פ שדעתו כהט"ז דדוקא בספק שיש כאן ב' חתיכות אחת נכבש מעל"ע וא' בפחות ולא ידעינן מי הוא הנכבש מעל"ע זהו דספיקו אסור אבל אם יש ספק אם מונח כבוש מעל"ע או פחות יש להקל דאוקמינן בחזקת כשרות ועיין בשו"ת ח"י סי' מ"ז שהשיג עליו דהעיקר כדעת רמ"א ע"ש ועיין מ"ש לעיל סי' צ"ו סק"א. ועיין בתשובת פרי תבואה סי' כ"ה על אודות באר המים אשר חפר עובד כוכבים א' ונפל לתוך המים ומת ויש ספק אם נכבש בתוכו מעל"ע וצידד להקל כיון דאין כאן רק ספק כבוש ואין כאן רק איסור עשה וגם דאיכא לספוקי שמא הוא נ"ט לפגם ע"ש ועיין (בתשובת נו"ב חי"ד סימן כ"ו) שהעלה דהא דכבוש כמבושל אינו כלל לכל הדברים אלא דוקא אותם המפורשים במשניות דשביעית ותרומות וכן בשר טבעו להיות נותן טעם בכבוש אבל יש דברים שאין טבעם לבלוע בכבוש ומשום הכי אותם המינים שאין מפורשים שנאסרים בכבוש דאיכא למימר שמא אין טבעם לבלוע בכבוש יש מקום להקל בספק כבוש עיין שם באריכות:

שו"ת יביע אומר חלק ח - יורה דעה סימן ז [אין הכרח לראות את כל התשובה, אבל היא מסכמת יפה חלקים גדולים בנושא].

ב"ה. ירושלים. שבט. לשוני "תרנן" לפ"ק.

עמדתי ואתבונן במ"ש מרן הבית יוסף (סי' ט): כתב האגור (סי' אלף קצג), בשר ששהה במים יום אחד מעת לעת, ראיתי אוסרים אותו, לפי שהדם חוזר ונבלע בבשר, אבל בפחות מעל"ע מותר. ואפי' במעל"ע יש מתירים אותו בצליה. והתוס' התיירוהו אף במעל"ע כיון דהוי צונן בצונן. ורבינו ירוחם (נט"ו או' כה) כתב, בשר המלוכלך בדמו שנשרה במים מעל"ע, קבלתי שהוא אסור, דדמי לכבוש, ואמרינן בחולין (קיא ב) כבוש הרי הוא כמבושל. ואמרינן בפסחים (מד ב) דבשר בחלב חידוש הוא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי, ואי בשיל ליה אסור. משא"כ בשאר איסורים שאם נשרה אסור, ופירוש כולי יומא היינו יום ולילה, דאי יומא ממש נתת דבריך לשיעורים, שיש יום ארוך ויש יום קצר. כן כתב רבינו מאיר. (ע' שו"ת מהר"ם מהדורת בלוח סי' צא. ובמרדכי ביצה פ"ב סי' תרעד). ע"כ. ובשערי דורא (סי' ג) כ', בשר שנשתהה במים מעל"ע רבו האוסרים על המתירים, לפי שהדם חוזר ונבלע בבשר וכו', ויש מתירים לצלותו וכו'. ומצאתי כתוב על תשובת הרשב"א שכתבתי לעיל בבשר מלא קרח וכפור, שהתיר לשרותו במים בכלי שני, כדי למולחו, שמכאן נראה ללמוד דבשר שנשרה יום שלם, אף על פי שמפליט ומבליע כדמוכח מדאמרינן גבי בשר בחלב, דאי תרו ליה בחלבא כולי יומא שרי, מ"מ לא עדיף משריה בכלי שני, ויש לו תקנה

במליחה. ע"כ. ופסק מרן בש"ע (סי' סט סעיף טו), בזה"ל: "בשר המלוכלך בדמים שנשרה במים מעת לעת, יש אוסרים לאוכלו כי אם צלי". והרמ"א בהגה כתב, ויש אוסרים אף לצלי, והכי נהוג (במדינתם). ע"כ. ונראה שמרן תפס להלכה מילתא מציעתא, שיש אוסרים אותו לגמרי, אפי' לצלי, ויש מתירים אותו לגמרי ע"י מליחה לקדרה. (וכמ"ש האגור בשם התוס') הילכך פסק מרן לאוסרו לקדרה ולהתירו לצלי. וכבר כתבו כיו"ב הפוסקים למינקט מילתא מציעתא, וכמ"ש הרז"ה בעל המאור בפ"ק דסוכה (י א) גבי כמה יהיה בין סוכה לסוכה. וכ"כ הר"ן יומא (פב א) בד"ה ופסק הרב אלפסי בחינוך והשלמה דרבנן כרב נחמן, משום דאמר מילתא מציעתא. (וע"ע בשדי חמד מע' ה' כלל ל). וע' בכרתי ופלתי (ס"ק טו) שכ' להסביר דעת מרן שהתיר לצלי, לפי שאפי' את"ל שכבש כמבושל לגמרי ואין מועיל צלי להוציאו מידי דמו, מ"מ י"ל דמידי ספקא לא נפקא, שיש לצרף דעת הרבה פוסקים דס"ל שדוקא בחומץ וציר מהניא כבישה, וגם איכא מרבנותא דס"ל דבעינן שלשה ימים דוקא, ולכן סמך ע"ז מרן המחבר להכשיר לצלי. ע"ש. וע"ע להגר"י גינצבורג בספר זכרון יעקב על הל' מליחה (דף כה ע"ג). ע"ש. (וע"ע להלן אות ד). והנה הפרי מגדים (בפתיחה להל' מליחה, ובמש"ז סי' קה סק"א, ובשפ"ד שם סק"ב), כתב, שהכבש אינו מבשל, אלא מבליע ומפליט, ולכן אפי' למ"ד דם שמלחו או שבישלו אינו עובר עליו מה"ת, אלא רק מדרבנן, מ"מ דם היוצא ע"י כבישה הוי דאורייתא, ולא דמי לדם שמלחו, דהתם מליח כרותח, ומשנה את הדם מכמות שהיה, משא"כ כבוש. וכ"כ בס' איסור והיתר (כלל ל דין א), בשר תפל שנפל לתוך דם ושהה בתוכו אסור מן התורה, דכבוש הרי הוא כמבושל. ע"כ. וכ"כ בספר ישועות יעקב (סי' עג סק"א), ובספר בית יצחק (שער הספקות סי' עב). וכן העלה בשו"ת אמרי בינה (חיו"ד ס"ס יא). ע"ש. וכן בספר יעיר אזן (מע' ד אות ו) הביא דברי הפמ"ג הנ"ל. ע"ש. אבל החוות דעת (סי' קה ביאורים סק"ה) כתב, שבאיסור דם ספק כבוש מותר, משום דהוי רק מדרבנן, וכמ"ש באיסור והיתר (כלל ו דין כ), שהכבוש במים כיון שאין הדם שיוצא ממנו ראוי להקריבו ע"ג המזבח, לאו דם מקרי, ואסור מדרבנן. ע"ש. וכן הסכים בשו"ת רבינו חיים כהן (חיו"ד סי' כד). וכ"כ בס' בתי כנסיות (דמ"ג ע"ב). וכ"כ בהגהות יד אברהם (סי' קה) בשם האיסור והיתר. ע"ש. ובשו"ת עמודי אש (סי' יב דף סה סע"ב) כתב, שאין דברי האיסור והיתר סותרים זא"ז, דמ"ש בכלל ל' דהוי מן התורה, מיירי בחתיכה שנפלה בתוך דם בעין, שהדם הוא דם גמור, ולא נשתנה כלל בתוך המעל"ע, והחתיכה נתרכה ונכנס הדם לתוכה, הילכך הוי מה"ת, משא"כ בכלל ו' דמיירי בחתיכה שנפלה לתוך מים וציר, שהדם היוצא אינו ראוי להקריבו ע"ג המזבח, מש"ה הוי רק מדרבנן. עכת"ד. גם בשו"ת מהר"ם שיק (חיו"ד סי' קכד) תמה על הפמ"ג דמה ראייה מהאו"ה כלל ל', התם מיירי שהחתיכה נכבשה בדם ממש, שנשאר הדם כמו שהיה ואסור מה"ת, אבל דם שיוצא מן החתיכה ע"י כבישה כגון בשר שלא נמלח ששהה במים מעל"ע שנשתנה כמבושל הוי רק מדרבנן. ודלא כהפמ"ג שלמד מד' האו"ה דהוי דאורייתא. ע"ש. וע' בשו"ת גור אריה יהודה (חיו"ד סי' צב). ובשו"ת האלף לך שלמה (חיו"ד סי' קכב קכג וקל). ובשו"ת טוב טעם ודעת קמא (סי' קכז). ובשואל ומשיב קמא (ח"ג סי' סא). ע"ש. וע' בשו"ת רב פעלים ח"א (חיו"ד סי' י דל"ט ע"א) שהשיג על החוות דעת דאגב שטפיה כ' כן, ואין לסמוך על דבריו. ע"ש. ולפי מה שחילקו העמודי אש והמהר"ם שיק יש ליישב לנכון דברי החו"ד, ושו"ר בשו"ת ספר עזרא (דף קלג ע"ג) שהשיג בזה על הרב רב פעלים ע"פ החילוק הנ"ל. ע"ש. וע"ע בשו"ת מילי דעזרא (חיו"ד סי' יא). ע"ש. ובאמת שאפי' את"ל כהפמ"ג דכבוש באיסור דם אסור מה"ת, כאן כיון שעומד לבשלו או לצלותו ממה נפשך הדר הוי איסור דרבנן, וספקו להקל, והואיל וכוונתו להכשירו לאכילה לא הוי כמבטל איסור לכתחלה. וכ"כ בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ד (סי' ל אות ד). ע"ש.

ב) ולפי זה נראה שהבשר שנכבש במים וספק אם עבר עליו מעת לעת, יש להתירו אף לקדרה ע"י מליחה והדחה כדת, ואין לאוסרו מטעם כבוש, דהו"ל ספקא דרבנן ולקולא. ועוד שיש לבשר חזקת היתר, שהרי היה מוחזק שהוא מותר בבישול ע"י מליחה, והעמד דבר על חזקתו. והן אמת שהרמ"א בהגה (סי' קה ס"א) כתב: "וספק כבוש אסור, חוץ מבשר עם חלב דאזלינן ביה לקולא, דמן התורה אינו אסור אלא בבישול ממש". ולא התיר מטעם חזקת היתר, הנה באמת שהט"ז שם סק"ג, כתב, אמנם נ"ל ראייה ברורה להתיר ספק כבוש, מהש"ע לקמן (סי' רא סעיף סה), מקוה שלא הוחזק להיות מימיו מתמעטים כל כך שיעמדו על פחות מארבעים סאה, אף על פי שלפעמים מימיו עולים ופעמים מתמעטים, וטבלה בו, אינה צריכה לחזור ולטבול, וא"כ קל וחומר לכאן, דמה התם שהוחזקה ודאי טמאה, אפ"ה אזלינן לקולא מחמת חזקת המקוה, כל שכן כאן שיש דוקא חזקה טובה להעמידו בחזקת כשרות דמעיקרא, שאין להחזיק ריעותא מספק. ע"כ. אמנם הש"ך בנקה"כ כ' ע"ז, ק"ו פריכא הוא, דהתם אמרינן העמד מקוה על חזקתו, אבל הכא כיון שנשרה איתרע ליה חזקת כשרות שלו. וכן הוא להדיא באיסור והיתר (כלל ל דין ב) דהכא איתרע ליה חזקתיה. ע"כ. וכ"כ הפר"ח שם. וכ"פ המג"א (סי' תסז ס"ק יט). וע"ע בשו"ת חות יאיר (סי' יז) ובשו"ת גבעת שאול (סי' פג). ע"ש. אולם הכרתי ופלתי שם הסכים לדברי הט"ז, שדוקא אילו היו שתי חתיכות, האחת נכבשה מעל"ע, והשניה בפחות מעל"ע, ונתערבו, ולא נודע איזה נכבשה מעל"ע, אז ספקא אסור, אבל אם יש ספק בחתיכה אחת אם נכבשה מעל"ע אם לאו, יש להקל דמוקמינן לה בחזקת כשרות, שאף בחזקה דאיתרעא אמרינן העמד דבר על חזקתו, וכדמוכח בתוס' כתובות (ט א) ד"ה לא צריכא, וא"ת נוקמה בחזקתה שהיא כשרה לכהונה, ונימא דלאו תחתיו זינתה וכו'. וע"ע בש"ע (סי' פא ס"ב), גבינות שנעשו מחלב בהמה שנמצאת טריפה, הרי הן מותרות, דאמרינן השתא הוא שנטרפה. ע"ש. וע"ע בשו"ת פנים מאירות ח"א (סי' טו) סוף ד"ה הדרן. ובשו"ת עמודי אור (סי' נד). ודו"ק.

ג) ולכאורה יש להעיר ממה שכתבו התוס' כתובות (כג א) ד"ה תרוייהו בפנויה קא מסהדי, תימה אמאי לא תנשא לכתחלה, דהוה לן לאוקומה בחזקת פנויה, וי"ל דמיירי שאנו יודעים שזרק לה קידושין, ומספקא לן אם קרוב לו או קרוב לה, והני תרי סהדי חד אמר קרוב לו וחד אמר קרוב לה, שכיון שבודאי זרק לה קידושין לית לן למימר אוקמה אחזקה. ע"כ. וכן נפסק בש"ע אה"ע (סי' מז ס"ג). הא קמן דחזקה דאיתרעא לא אזלינן בתרה. אולם בתשו' מיימוני (להל' אישות סי' א), כתב מהר"ם אהיהא דכתובות (כג א), דאע"ג דמדאורייתא אינה מקודשת, דאוקי חד לגבי חד ואוקי איתתא אחזקה דמעיקרא דהיינו בחזקת פנויה, מ"מ כת אחת של עדים ספיקא דרבנן היא, ומשום דאיכא חד דאמר קרוב לה גזרו בה רבנן, אבל אם שני העדים מסופקים אם קרוב לו או קרוב לה, אין כאן בית מיחוש כלל, דאוקמה אחזקת פנויה. ע"ש. (וכן הובא במרדכי גיטין סי' תנא. ובחלקת מחוקק סי' ל סק"ח). ולפ"ז אין הריעותא של זריקת הקידושין מסלקת חזקת פנויה דמעיקרא, שהרי אם היו העדים מסופקים אם הקידושין קרובים לו או קרובים לה, מוקמינן לה אחזקת פנויה ותנשא לאחר לכתחלה, אלא גזרה דרבנן היא כשהעד האחד אומר קרוב לה. ואמנם ראיתי להמהרימ"ט בחידושיו לקידושין (ה ב) בדין נתן הוא ואמרה היא דהו"ל ספק קידושין, וכ' הר"י דחיישינן לה מדרבנן, וע"ז הביא מ"ש הר"ן שם שאפשר שבכל ספק קידושין אמרינן העמד אשה בחזקת פנויה, והעיר ע"ז, שהרי חזקת פנויה הורעה מיד כשפשטה ידה וקיבלה קידושין, ושוב אין להעמידה בחזקת פנויה. וראיה לזה מהתוס' (כתובות כג א) הנ"ל, שכיון שידענו שזרק לה קידושין, לית לן לאוקומה אחזקתה לכתחלה, ואף על פי שכתבו לשון "לכתחלה", אין כוונתם לומר דחיישינן לה רק מדרבנן, אלא כוונתם שמספק אין להוציאה מבעלה אם נישאת, אבל לעולם

איתרעא חזקתה לגמרי. ע"ש. ונעלם מעינו הבדולח מ"ש מהר"ם הנ"ל, שאינה אלא גזרה דרבנן שגזרו משום עדות העד שמעיד שהיה קרוב לה, אבל אילו היו העדים מסופקים בדבר אין כאן בית מיחוש כלל, ומוקמינן לה בחזקת פנויה. (ובלא"ה הרי הר"ן בכתובות שם כ', דהתם ה"ט שכיין שיש עדים בזריקת הקידושין, ועבידי אינשי דטעו בין קרוב לו לקרוב לה, אמרינן דמדרבנן לא תנשא, דחיישינן שמא בשעת הקידושין ראו שניהם שהקידושין קרובים לה, והעד הזה טועה עכשיו וכו'. ע"ש). ומצאתי באבני מילואים (סי' כז ס"ק יח) שהביא דברי המהרימ"ט הנ"ל, וכתב, וכל דבריו בזה תמוהים, שמעולם לא שמענו בספק איסור תורה כה"ג, שיהיה חילוק מה"ת בין לכתחלה לדיעבד, וכל החילוק בין לכתחלה לדיעבד אינו אלא בדבריהם. [כמ"ש תוס' גיטין ג סע"ב. וע' תוס' פסחים (יא א) ד"ה קוצרין. ודו"ק] ומבואר בתוס' חולין (י ב) דאף בחזקה שהורעה אזלינן בתרה, שכתבו (בד"ה ודילמא אדנפיק ואתי בציר ליה שיעורא), וקשה תינח היכא דליכא ריעותא, אבל סכיין שנמצאת פגומה דאיכא ריעותא מנלן דאזלינן בתר חזקה, וי"ל דה"נ איכא ריעותא גדולה דאע"ג דאשכח חסר לאחר שבעה, אעפ"כ אין מטהרים למפרע כל אותם שנכנסו לבית בימי ההסגר. ע"ש. ומוכח דחזקה דנגע איתרע מקרי ואפ"ה אזלינן בתרה. ע"כ. (וע"ע בשב שמעתתא ש"ו פרק יח). וע' בתוס' כתובות (נא ב) ובברכי יוסף א"ח (סי' תקפח). ובשו"ת רבינו יוסף מסלוצק (סי' לז דף קלט ע"א). ע"ש. והלום ראיתי בשו"ת מהרימ"ט ח"ב (חח"מ ס"ס כ) שכתב, שאף התוס' כתובות (כג א) הנ"ל לא כתבו כן אלא לגבי חזקת פנויה שהיא חזקה דדינא ועשויה להשתנות ע"י קידושין. [וע' להרמב"ן במלחמות בריש פ"ב דכתובות] וזו כבר באה לידי כך, שזרק לה קידושין, משא"כ בחזקת הגוף לא אמרינן הכי. ע"ש. וכי"ב כתב הגאון שואל ומשיב בס' ידות נדרים (סי' רלד סק"ב) דשאני חזקת פנויה שהיא חזקה דדינא ועשויה להשתנות, ואין בעצם קידושיה שום שינוי בגופה, משא"כ בדבר שהגוף משתנה וכו', וכן דעת התרומת הדשן. ע"ש. לפ"ז בנ"ד שיש שינוי בטעם הנכבש מעל"ע, כשיש ספק בדבר שפיר מוקמינן ליה בחזקת היתר. וע"ע בשו"ת חקרי לב ח"א מיו"ד (סי' קיג דף קסג ע"ב) מ"ש ע"ד המהרימ"ט. וע"ע שם (סי' קטו) שעמד בדין חזקה דאיתרעא, אי אזלינן בתרה. עש"ב. וע' בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ד (סי' ל אות ב) שכ', שאפי' להנקה"כ דס"ל דלא חשיב חזקת היתר, ובספק כבוש בשאר איסורים אזלינן לחומרא, מ"מ בנידון בשר בלא מליחה שנכבש, יש להקל בספקו, אפי' לפמ"ש הפמ"ג דכבוש באיסור דם חשיב איסור תורה. ע"ש. וע"ע להפמ"ג (בפתיחה להל' טריפות) בד"ה וראיתי להפנים מאירות וכו', שכתב שבספק שיש לו חזקת היתר, אם אין שם אלא איסור לאו בעלמא סמכינן אחזקה להקל, אבל אם יש בו כרת או מיתה לא סמכינן אחזקת היתר, וכמ"ש הרמב"ם (בפ"ח מהל' ביכורים ה"ט), ספק חייב מפני שהוא עון מיתה. וכ"כ רש"י חולין (קלד א) ד"ה קרבן. וע' בשדי חמד (מע' ח כלל כ) שהוכיח מהפמ"ג (מש"ז סי' סד סק"א) שלפי המסקנא שם שפיר מהניא חזקה גם באיסור כרת ומיתה. ע"ש. וע' בש"ך (סי' נ) ובגליון מהרש"א שם. ובס' שערי יושר ח"א (שער החזקות פרק יא), ואכמ"ל. ועכ"פ למדנו שיש להצדיק דברי הט"ז והכרתי ופלתי שהתירו ספק כבוש בשאר איסורים משום חזקת היתר, ואף על פי שהורעה החזקה, הילכך בספק אם שהה הבשר במים מעל"ע או פחות מכן, יש להקל. וכ"ש לדעת החוות דעת וסיעתו דס"ל שאיסור כבוש כה"ג הוי רק מדרבנן, וא"כ ספקא דרבנן לקולא. וע' בשו"ת עונג יום טוב (ר"ס פא). ובשו"ת הרמ"ץ (חיר"ד סי' עח אות ב). ודו"ק כי קצרתי.

ד) נוסף לכל הנ"ל יש לצרף שיטת רש"י בחולין (צז ב), כבוש הרי הוא כמבושל, דכבוש היינו בחומץ ותבלין, וכן פירש רש"י בביצה (טז ב), כבוש, היינו בחומץ וחרדל. ובפסחים (לט א) גבי מרור, שאין יוצאים י"ח במרור כבוש, דהיינו כבוש בחומץ. ומצאנו לו חברים רבים, ומהם, המאירי

חולין פרק גיד הנשה (בצד השביעי דקפ"ז ע"א, ובדפוס חדש עמוד שמד) שכתב, אין כבוש אוסר כמבושל אלא בחומץ, ו"א שדוקא בחומץ עם תבלין חריפים. ע"ש. וכ"כ רבינו אלחנן, בתשובה שהובאה בשלטי הגבורים (ע"ז פרק השוכר את הפועל סח ב), דהא דאמרין כבוש הרי הוא כמבושל, היינו הכבוש בחומץ, שטעמו נפלט מכח החומץ והציר שמרככים אותו, אבל אם נשרה בלא חומץ ותבלין אין זו כבישה, אלא שריה בעלמא, ואינו פולט טעם בשריה כזאת וכו'. ע"ש. והערך השלחן יר"ד (סי' קה סק"ג) הוסיף ע"ז, שכן כתב בהגהות שערי דורא סי' ח בשם רבינו ברוך. ושכן נראה מד' הרמב"ם (פ"טו מה' תרומות ה"ט). ע"ש. וע"ע להש"ך (סי' קה סק"ב) שכ', דמ"ש בהגמ"י בשם הרא"ש שאין כבוש אלא בחומץ, היינו הרא"ש מלוניל או הרא"ש מפליזא. ע"ש. ואמנם המרדכי (פ"ב דביצה סי' תרעד) כתב, בכל מקום פי' רש"י, כבוש בחומץ, אבל בלא חומץ אינו כמבושל, ואי אפשר לומר כן, דהא תנן (בפ"ז דשביעית) ורד ישן שכבשו בשמן חדש חייב בביעור, אלמא שאף בלא חומץ נותן טעם כמבושל. ע"כ. (וכ"ה בב"י ר"ס קה). ולכאורה לדבריו תקשי ממתני' לר' יוחנן דס"ל (בחולין קיא ב) כבוש אינו כמבושל. אלא צ"ל כמ"ש בפסקי תוס' ע"ז (אות עג): "שמן זית הוא עז וחרף ומפליט כמו ברותחים, ואפי' הוא צונן" וכו'. וכ"כ בתפארת ישראל (ספ"ז דשביעית אות ס), דאע"ג דק"ל כרבן גמליאל (לקמן פ"ט מ"ה) דס"ל שהבלוע כמבוער, שאני הכא ורד ישן בשמן חדש, שטעמו חזק ביותר כמ"ש הרמב"ם, וכה"ג ק"ל ביר"ד (סי' צה) שדבר חריף לא חשיב נותן טעם בר נותן טעם, וה"נ מה"ט הוי כממשו. ע"ש. וע' להגר"א בשנות אליהו שם שכ' הטעם כי שמן ישן אינו מפליט מטעם הוורד כלום וכו', הילכך ילקט הוורד והשמן מותר, אבל ורד ישן בשמן חדש חייב לבער השמן, שבשמן חדש מפליט הטעם. ע"ש. והכרתי ופילתי כתב, שהורד נקלט טעמו היטב בשמן, אבל לעולם י"ל דלא אמרין כבוש כמבושל לגבי שמן ומשקים. וע"ע בס' ערוגת הבושם (סי' קה סק"א) מ"ש בזה. גם מה שהקשו על סברא זו מהגמרא (פסחים מד ב), בשר בחלב חידוש הוא, דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי, ואי בשיל ליה בישולא אסור, אלמא שבשאר איסורים אפי' כבוש שלא בחומץ אסור, הנה בערוגת הבושם (ר"ס קה) כתב לתרץ, בהקדים מה שיש לדקדק במה שנחלקו בגמ' אם הכבוש כמבושל או אינו כמבושל, והרי יש לברר הדבר ע"י טעימת קפילא, ונראה אם יש בו בנותן טעם או לא, וצ"ל שנחלקו רק על הרוב, דמ"ד כבוש אוסר ס"ל שרוב הפעמים נותן טעם, אף שיתכן שיזדמן שאינו נותן טעם. והמתיר ס"ל שעל הרוב אינו נותן טעם, ולכן א"א לברר ע"י טעימת קפילא, מפני שיכול להזדמן כך או כך. וכ"כ הפמ"ג (סי' צא מש"ז סק"ז). וה"נ י"ל לשיטת רש"י, שאף שגם הוא מודה שיכול להזדמן כבוש בשאר משקים שיש בו בנותן טעם, מ"מ ע"פ הרוב אינו נותן טעם אלא הכבוש בחומץ. ובב"ח אי תרו ליה כולי יומא אפי' יזדמן שנתן טעם התורה התיירה, הילכך הוי חידוש. עכת"ד. ומעתה חזי לאצטרופי לספק ספיקא, כגון בנ"ד, שמא לא שהה מעת לעת, ואת"ל שהה, שמא הלכה כרש"י וסיעתו דלא מהני כבישה לאסור אלא בחומץ ותבלין. (ונראה דמ"ש בב"י בשם התוס' שמתירים הבשר שנשרה במים משום דהוי צונן בצונן, היינו משום דס"ל כרש"י וסיעתו הנ"ל).

(ה) ועוד יש להזכיר בנ"ד מ"ש המרדכי (ביצה סי' תרעד), שהרב ר' שמואל מבונבוריק קיבל מפי ר' אליעזר ממיץ דכבוש כמבושל היינו שנכבש שלשה ימים. וכן כתב ראב"ה. ע"ש. וכ"כ עוד המרדכי ע"ז (סי' תתנד) בשם רבינו תם. ע"ש. וכן בב"י (ר"ס קה) הביא שיטת ר"ת וראב"ה דכבוש כמבושל היינו בשלשה ימים. (וע' בבית יוסף ס"ס צא ד"ה כתב האגור, שכ' בשם שערי דורא, שר"ת אוסר הכבוש במעל"ע, וא"צ שלשה ימים, וכן הוא באור זרוע פרק ה' סי' רפה. והביא ראיה מפסחים (מד ב) בב"ח חידוש הוא דאי תרו ליה כולי יומא בחלבא שרי, הא בשאר איסורים אסור. ואפשר ליישב

ע"פ תירוץ הערוגת הבושם הנ"ל בסוף אות ד. ודו"ק) וע' בפתח עינים (ברכות לח ב) בשם תוס' שינים, דכבוש היינו שנכבש בחומץ ימים רבים. וע"ע בתשובת הרשב"א שהובאה בב"י (ר"ס קה). ומעתה בספק אם נכבש מעל"ע, יש שלשה ספקות להקל, שמא לא נכבש מעל"ע, ואת"ל שנכבש מעל"ע, שמא הלכה כראב"ה והר"א ממיץ שאין כבישה בפחות משלשה ימים מעל"ע, ושמא הלכה כרש"י וסיעתו שאין כבוש אלא בחומץ ותבלין. וכן ראיתי בשו"ת משנת ר' אליעזר די טולידו ח"ב (במערכותיו מע' פסח אות טו) שכ' להכשיר לפסח מרור שנשרה במים יותר משיעור מעת לעת, מכח ספק ספיקא, שמא הלכה כר"ת וראב"ה שאין כבוש אסור פחות משלשה ימים. ואת"ל שאוסר במעת לעת, שמא הלכה כרש"י וסיעתו שאין כבוש אלא בחומץ ותבלין, ולא במים. ע"ש. וע"ע בשדי חמד (מע' כ כלל מה) ובמש"כ בחזון עובדיה ח"א (עמוד תרסט). ע"ש. וכ"ש לפי מ"ש בשו"ת נודע ביהודה קמא (חיו"ד סי' כו), שנראה שמתוך כלל הדברים היוצאים מן המשניות, אין טבע כל המינים הנכבשים שוה לומר בהם כבוש כמבושל, וכדתנן (בפ"י דתרומות מ"י) כל הנכבשים זה עם זה מותרים אלא עם החסית וכו', כי יש דברים דקים להו לחז"ל דבלעי ופלטי בכבוש, ויש דברים דלא בלעי ולא פלטי בכבוש, הכל לפי טבע הדברים שהיה ידוע לחז"ל, ומה שאנו מחמירים בכל דבר לומר כבוש כמבושל לפי שאין אנו יודעים באיזה מין שייך דין כבוש, או לא, ובמין ששייך בו דין כבוש הוא איסור תורה, ולכן צריכים אנו להחמיר בכל הדברים מצד הספק, שמא טבעו של מין זה להבליע ולהפליט בכבוש, דספיקא דאורייתא לחומרא, זולת הדברים המפורשים במשנה להקל. ובספק כבוש יש להקל מטעם ספק ספיקא זולת במינים המפורשים במשנה להחמיר. ואל תתמה על זה, שהרי גם הט"ז בלא"ה מיקל בספק כבוש מטעם חזקת היתר, ואף אנו יש לנו להקל בספק כבוש מטעם ספק ספיקא, שמא אין כבישה מועילה במין זה להבליע או להפליט, ושמא לא היתה כבישה מעל"ע. עכת"ד. וע"ע בהגהות זר זהב על האו"ה (כלל ל אות ג). ע"ש. והן עתה מצאתי בשו"ת בית יצחק דאנציג (בקונט' אחרון סי' סה) שהעלה להקל בנידונו בצירוף הספקות בדין כבוש, שמא הלכה כהאומרים שאין כבוש בפחות משלשה ימים, ושמא אין כבישה אלא בחומץ. ע"ש. גם בשו"ת בן אברהם אבוקרא (סי' מח דמ"ב ע"ב) כתב לצרף ספקות אלו לספק ספיקא להקל. ע"ש. וכבר ידוע שגם ספק שהוא נגד פסק מרן הש"ע מצטרף לספק ספיקא להקל. וכבר הארכתני בזה בס"ד בשו"ת יביע אומר ח"ז (חאו"ח סי' מד אות ח והלאה). ובשו"ת יחיה דעת ח"ה (סי' נד, עמוד רמז). ואכמ"ל. הילכך בנ"ד שיש ספק אם הבשר נכבש במים מעל"ע יש להקל מהטעם הנ"ל.

ו) אמנם ראיתי להגר"ש קלוגר בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (סי' קמא) שנשאל בבשר שנשרה במים, וספק אם נכבש מעל"ע, והעלה לאסור, משום שיש כאן ספק ספיקא להחמיר, שמא הלכה כהפמ"ג שכבוש באיסור דם הוא מדאורייתא וספקו להחמיר, ודלא כהח"ד, ואת"ל שהלכה כהח"ד דהוי רק מדרבנן וספקו להקל, שמא הלכה כמ"ד דספקא דרבנן בדאיתחזק איסורא אסור, ואף על פי שמן התורה יש כאן חזקת היתר, מ"מ מדרבנן יש כאן חזקת איסור וכו'. ע"ש. ולפע"ד אין דבריו מחוורים להלכה, שהרי עיקר סמיכת הפמ"ג על האו"ה, ובאו"ה עצמו מבואר שזהו דוקא בבשר שנכבש בדם גמור בעין, הלא"ה כגון בשר שנכבש במים הוי רק מדרבנן, וא"כ בנ"ד הוי ספקא דרבנן ולקולא, ומ"ש דהכא אתחזק איסורא, כלפי לייא, אדרבה לדעת האחרונים חשיב אתחזק היתרא, כיון שהיה הבשר מוחזק להכשירו ע"י מליחה לקדרה, והשתא נמי נוקמיה אחזקה דמעיקרא להתירו לקדרה ע"י מליחה כד"ת, וכבר ביארנו דמהניא חזקה אף בדאיתרעא. ועוד שהרי יש לנו ספק ספיקא להתיר, מצד הסוברים שהכבישה אינה בפחות משלשה ימים, ושאין כבישה אלא בחומץ. ולכאורה יש להעיר עוד מד' הגר"ש"ק עצמו בשו"ת טוב טעם ודעת תליתאה (סי' רמז

אות ה), בבשר שנפל לתוך חלב, וספק אם נכבש מעל"ע, והורה מורה אחד שמאחר שהרמ"א (בסי' קה) פסק להתיר ספק כבוש בבשר בחלב, מותר אף לבשל הבשר, והקשו עליו ממ"ש הפמ"ג, שאסור לבשלו, מכיון שיש ספק שמא יש בו טעם חלב, וכשיבשל אותו יהיה אז ספיקא דאורייתא. והשיב הגרש"ק, שדברי הפמ"ג אינם מוכרחים בזה, כי הנה הט"ז חולק על הרמ"א שאסור ספק כבוש בשאר איסורים, וס"ל להתיר מטעם חזקת היתר. והש"ך בנקה"כ מיישב ד' הרמ"א. משום דשאני הכא שהחזקה איתרעא, וא"כ י"ל דדוקא בשאר איסורים שאילו נכבשו מעל"ע בודאי היו אסורים, איתרעא חזקת היתר, אבל לגבי בב"ח שאפי' אם נכבש מעל"ע לא נאסר מה"ת אלא לבשלו, ודבר זה לא ניכר בפנינו אם יבא לבשלו אם לא, ואפי' אם יבשלו שמא ירבה בבישולו עד ששים, שזה מותר, כיון שעדיין היתר הוא, וכמ"ש כיו"ב בש"ע (סי' קט), ובט"ז הל' סוכה, א"כ מה שנמצא עתה כבוש בחלב וספק אם נכבש מעל"ע לא איתרעא חזקת היתר, ומוקמינן ליה אחזקה דמעיקרא, ומותר אף לבשלו, כיון דבכה"ג כ"ע מודו להט"ז. עכת"ד. ולפ"ז י"ל דלדין דק"ל כמרן שאפי' אם נכבש הבשר במים מעל"ע מותר לצלי, והרי כשבא לפנינו לא ניכר אם הוא עומד לבישול או לצלי, ואפי' יבשלו אפשר שיוסיף עליו עד ששים, הואיל ועדיין שם היתר נקרא עליו, וע"ע בשו"ת רעק"א (סי' לח), ובפמ"ג (מש"ז סי' סט ס"ק לז), ובס' זכרון יעקב (דכ"ה ע"ד), יש עדיין חזקת היתר בספק כבוש, ואזלינן לקולא. ויש לדחות. (וע' בחי' רעק"א ביר"ד (ר"ס קה) גבי ספק כבוש בבב"ח, שכ', ומ"מ אסור לבשלו דהוי ספק דאורייתא, ויש לעיין אם מותר להוסיף עד ששים ולבשלו, שכיון שעכשיו היתר הוא י"ל דלא הוי בכלל מבטל איסור לכתחלה, וגם דהוי ספק איסור. ע"כ. ודו"ק) [ומ"ש הגרש"ק שם שאף הפמ"ג לא אסר לבשלו אלא כשנכבש מעל"ע בודאי, אבל בספק כבוש גם הפמ"ג מודה להתיר, הנה לא זכר שר דברי הפמ"ג (בשפ"ד סי' קיא סוף סק"ג) שאוסר גם בספק כבוש. ע"ש. וכן הוכיח הגרי"ח בשו"ת רב פעלים ח"א (חיו"ד סי' י) בד"ה ואנכי הרואה, מהפמ"ג הנ"ל שאף ספק כבוש בחלב אסור לבשלו. ע"ש. וכן מבואר בחוות דעת (סי' קה סק"ה) ובחי' רעק"א הנ"ל, שגם ספק כבוש בחלב אסור לבשלו שאז הוא ספק תורה. וכ"כ בחמודי דניאל (הל' בב"ח סי' לה). ע"ש. איברא דהרב ערוגת הבושם (סי' פז סק"ב) ס"ל שאפי' בודאי כבוש בחלב מותר לבשלו אח"כ. ע"ש טעמו. וע"ע בספרו שו"ת שם אריה (חיו"ד סי' סו דס"ו סע"ב).

ע"ש. ואכמ"ל].

ז) שוב מצאתי בשו"ת מהרש"ם ח"ג (סי' שכ) שנשאל ג"כ בנ"ד, וכתב, דלכאורה הדבר תלוי במחלוקת הפמ"ג והח"ד, שלדברי הפמ"ג דכבוש באיסור דם דאורייתא, יש להחמיר בספק אם נכבש מעל"ע, ולדברי הח"ד דהוי דרבנן יש להקל, ובאמת מה שהוכיח הפמ"ג מדברי האו"ה דהוי מה"ת, דבריו תמוהים, וכמ"ש המהר"ם שיק (סי' ככד), דהאו"ה מיירי דוקא בבשר שנכבש בדם גמור בעין, משא"כ בנכבש במים וכו', וסיים, שמכיון שיש מחלוקת הפוסקים בדין כבוש, בספק כבוש הו"ל ס"ס בדאורייתא וספק אחד דרבנן דשפיר דמי להקל, וכמ"ש הש"ך והפר"ח וכו', ושכן העלה להקל בשו"ת מגדל השן (סי' כ) להתיר בספק כבוש וכו'. עכת"ד. ונראה דמה שלא צירף המהרש"ם הספקות הנ"ל, דשמא אין כבוש בפחות משלשה ימים, ושאין כבישה אלא בחומץ, משום דאזיל לשטתיה בח"א (סי' ז) בד"ה והנה בגוף, שאין לצרף שום דעה לספק או ספק ספיקא אלא מה שהובא בש"ע בשם יש אומרים, ושכן העלו המחברים האחרונים. ע"ש. אולם הגאון משכיל לאיתן בהגהות יד אברהם יו"ד (ס"ס קי) הביא דברי הלבושי שרד שכתב כן, וכתב עליו, ושרא ליה מריה, כי וכי מפני הכרעת הבי"ו והרמ"א נשים דברי גדולי הפוסקים כלא היו, וכמו שכבר כ' כיו"ב הנוב"י (חאה"ע סי' מז). ע"כ. וכ"כ השדי חמד (כללי הפוסקים סי' יג אות ה), שרבים מגדולי הפוסקים הספרדים אינם חוששים לכלל הנ"ל, ומצרפים לס"ס להקל גם סברא שלא

הוזכרה בש"ע כלל. ע"ש. (וע"ע במש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ז חאו"ח סי' מד אות יב, שיש אמבוהא דספרי, דלא חיישי לכלל הנ"ל. ע"ש). ולפ"ז שפיר יש לצרף הספקות דשמא אין כבוש בפחות משלשה ימים, ושאין כבישה אלא בחומץ, ולהתיר בספק כבוש מטעם ס"ס. וכן מצאתי להגאון מהר"א הכהן מסאלוניקי בספר טהרת המים (בשיורי טהרה מע' ס אות מח) שצירף שני ספקות אלו, עם סברת הנוב"י, שבכל מין שלא הוזכר במשנה להחמיר, יש להקל בספקו, משום דשמא אין במין זה דין כבוש כלל. ולכן העלה להקל. ע"ש. (וע"ע בשיורי טהרה מע' כ אות לב). איברא דכל קבל דנא ראיתי להרב זבחי צדק (סי' קה ס"ק יב) שפסק להחמיר בספק כבוש שבכל האיסורים, כד' הרמ"א, חוץ מבשר עם חלב, ודלא כהט"ז והכו"פ שפסקו להקל בכל ספק כבוש. ע"ש. ונמשך אחריו בכף החיים (שם ס"ק יג). אולם לפע"ד בצירוף הספקות הנ"ל דהוי ספק ספיקא לקולא יש להתיר כד' הט"ז והכו"פ. וכיו"ב ראיתי בחכמת אדם (כלל נח סי' ד) שכ', שאם יש ספק מתי נפל לתוך המים, יש להתיר במקום הפ"מ, דמוקמינן ליה בחזקת היתר. ואמרינן השתא הוא דנפל, וכמ"ש הכרתי ופלתי. ע"כ. וכן העלה שם בבית אדם (שער רוב וחזקה סי' לד) דאמרינן אוקמיה בחזקת היתר והשתא הוא דנפל, ושכן דעת רוב הפוסקים. וע"ע לו (בשער איסור והיתר סי' ד). ע"ש. ושו"ר הלום להרה"ג רבי אברהם הכהן זצ"ל מגירבא בספר שלחן אברהם (סי' קה סק"א דף שז ע"ב) שהעלה להלכה, שכל שלא שהה שלשה ימים חשיב ספק כבוש, וכל שמצטרף עמו ספק נוסף הו"ל ספק ספיקא ולקולא. ע"ש. ובנ"ד יש ספק נוסף לפי דעת האחרונים שחולקים על הפמ"ג, וס"ל דכבוש באיסור דם הוי מדרבנן וספקו לקולא. ואף את"ל שהס"ס דשמא לא שהה מעל"ע במים, ואת"ל שהה, שמא הלכה כמי שאומר דבעינן שלשה ימים, לא מהני, משום דהוי ספק ספיקא משם אחד, מ"מ לפ"ד החוות דעת וסיעתו שאיסור דם כבוש מדרבנן, מהני ס"ס משם אחד בדרבנן, וכמ"ש הגאון ר' יצחק אלחנן בשו"ת עין יצחק (חאו"ח סי' א אות יט). וכ"כ בשו"ת מהר"ש ענגיל ח"ב (סי' טל) ובשו"ת תשורת שי ח"א (ס"ס שפה). ובשו"ת בנין עולם (חיר"ד סי' לג). ועוד. ואפשר דהכא הספק דשמא בעינן שלשה ימים חשיב מתיר יותר מן השני. ובכה"ג חשיב שפיר ספק ספיקא. וכמ"ש הש"ך (סי' קי). ובחכמת אדם (כלל סג סי' יז). ובזבחי צדק (סי' קי ס"ק קטז). ובמש"כ בשו"ת יביע אומר ח"ו (חיר"ד סי' כג סוף אות ד), ובספר טהרת הבית ח"ב (במשמרת הטהרה עמוד רסח והלאה). ע"ש. ולפי מש"כ לעיל, שפיר מצטרף גם הספק דשמא הלכה כרש"י וסיעתו שאין כבוש אלא בחומץ ותבלין, והו"ל ס"ס גמור, ובפרט לד' הט"ז וסיעתו דחשיב שפיר חזקת היתר, ודאי שבצירוף כל הנ"ל יש להקל בספק אם שהה הבשר במים מעל"ע. ואף בספק כבוש בשאר האיסורים, שספק שהה מעל"ע ספק לא שהה מעל"ע, אזלינן לקולא בצירוף הספקות הנ"ל. ובפרט לפמ"ש הנודע ביהודה הנ"ל שבכל מין ומין יש ספק אם שייך בו דין כבוש כמבושל, זולתי אותם שנזכרו בפירוש בש"ס להחמיר. והנלע"ד כתבתי.